

JAN KŘIPAČ / 15. 6. 2016

Jako z filmu

Médium filmu patří ke stěžejním tématům ve tvorbě vizuálního umělce Tomáše Svobody. Filmové postupy, dekorace či obsahy se stávají součástí jeho instalací, performancí a videí. Nyní ovšem jednačtyřicetiletý autor dokončil svůj první celovečerní film.

Svoboda nejprve studoval malbu na výtvarných akademiích v Praze a v Karlsruhe. Záhy však přešel k volnější tvorbě, v níž se soustředí na několik tematických okruhů – vztah mezi obrazem a slovem, analýzu komerčních médií, vliv filmu na moderní společnost či audio/vizuální komunikaci jako takovou. K těmto otázkám přistupuje často s hravostí, jemnou ironií a formální vytříbeností.

Teoretička pohyblivého obrazu Sylva Poláková přirovnává Svobodovo dílo k pracím jeho generačních souputníků Zbyňka Baladrána (s nímž založil galerii Tranzitdisplay) a Jána Mancušky: „Ať už Svoboda pracuje s malbou, fotografií, filmem, performancí či jiným způsobem umělecké akce, zaujímá strukturalistické hledisko, v němž se médium jeví jako určitý znakový systém. Zatímco bychom mohli heslovitě označit Baladránův ‚poststrukturalistický‘ přístup k médiím skrze ‚archeologii médií‘, Mancuškův pomocí ‚diskurzivního obratu‘ v samé ontologii média, Svoboda symbolické systémy médií dekonstruuje skrze obecnou každodenní ‚zkušenost‘. Ritualizované mechanismy vyprávění oklešťuje na základní principy, jež konstituují zkušenost s daným médiem.“

[1]

Výsledkem je metoda, kterou Svoboda označuje souslovím „*imagine film*“. Ve své tvorbě užívá základních prvků filmového jazyka, které v divákově imaginaci konotují další představy a významy. Konečné dílo je vždy mentálním konstruktem toho kterého diváka. Zároveň se představivost a divácká zkušenost, s nimiž Svoboda počítá, stávají nedílnou součástí instalace. Výstižným příkladem je výstava *Imagine Psycho*, kterou Svoboda připravil pro berlínskou galerii Antje Wachs. Obraz notoricky známého Hitchcockova filmu je redukován na slovní popisy, které se odvíjejí na videu v rytmu

původního filmového střihu. Zvuk je zcela eliminován. Za oknem naproti projekční ploše byla umístěna replika Batesova motelu z filmu. Třetím komponentem výstavy pak byla divácká zkušenost s *Psychem*, která vedla k tomu, že každý návštěvník si „představil svůj film“.

S dekonstrukcí filmového dispozitivu nakládá Svoboda i ve svém celovečerním debutu. Ten je složen z několika dějově odlišných částí, které jsou ovšem paralelním střihem vztaženy k sobě. Rámec filmu tvoří godardovsky laděný esej, v němž režisérovo alter ego zosobněné herečkou Gabrielou Míčovou komentuje vznik scénáře „filmu o filmu“. Následují pasáže s režisérem (Jiří Menzel), který v prázdném kině slovně převypráví děj svého snímku (jedná se o variaci na Svobodovu starší performanci *Den nezávislosti*), s hercem (Miroslav Krobot) přehrávajícím na kameru nesčetněkrát tutéž scénu a se dvěma přáteli (Martin Pechlát, Roman Zach), z nichž jeden – filmový herec – přestává rozlišovat mezi životem a filmem. Poslední epizoda je postavena na telefonním rozhovoru mezi galeristkou (Klára Melíšková) a umělcem (Jan Čtvrtník), který se pokouší v ateliéru dokončit svou novou „filmovou“ instalaci.

Jako z filmu lze považovat za dosud nejkomplexnější dílo, v němž Svoboda rozvinul svůj přístup k filmovému médiu. Ten již dříve charakterizoval v jednom z rozhovorů takto: „Jsem přesvědčený, že film je nejvlivnějším uměleckým médiem vůbec. Je jak obsahově, tak i formálně schopný formovat společnost daleko více než jiné typy umění. Lidé přejímají mluvu, gesta, grimasy, ale i vzorce chování odpozorované ve filmu. Film má reálnou možnost ovlivňovat veřejné mínění, zájmy lidí, jejich touhy atd. Nejde však pouze o obsahy filmu, ale do obecného povědomí se vžily i určité prvky z filmového jazyka, kterými běžně opisujeme své okolí. Řekneme-li tedy, že něco bylo „jako z filmu“, nebo označíme někým vykonávanou činnost za „zpomalený film“, pak všichni vědí, co máme na mysli (...) V určitých momentech se film a život stýkají tak těsně, že je již od sebe nedokážeme odlišit. Film, video, zkrátka pohyblivý obraz je už tak nedílnou součástí našeho vnímání, že jej nepodrobujeme přemýšlení, analýze, přijímáme jej zcela automaticky.“ [2]

Svobodův hraný snímek, který jde záměrně proti tomuto automatismu, měl premiéru 26. května v pražském Bio Oko. Autorovy ostatní práce lze sledovat na jeho [webu](#) či [videokanálu](#).

Jako z filmu (Česká republika 2016), scénář a režie: Tomáš Svoboda, kamera: Michal Černý, střih: Jaromír Pesr, hrají: Gabriela Míčová, Martin Pechlát, Roman Zach, Klára Melíšková, Jan Čtvrtník, Miroslav Krobot, Jiří Menzel. i/o post, 84 min. Premiéra: 26. 5. 2016.

Poznámky:

[1] Sylva Poláková: Tomáš Svoboda. Mediabaze.cz. Online:

<http://www.mediabaze.cz/page.php?artist=93>

[2] Gábina Kotíková: Filmů už se nebojím. Rozhovor s Tomášem Svobodou. *Galerie*

Jelení. Online: <http://www.galeriejeleni.cz/vystavy/2013/tomas-svoboda-filmu-uz-se-nebojim/>